

Groene franje

"Milieubeleid mislukt over de hele linie", zo vatte *NRC Handelsblad* het commentaar op de nieuwe, uitgelekte milieuprognoses van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne (RIVM) samen. Volgens de voorlopige prognoses zal de CO₂-uitstoot in het jaar 2000 zijn toegenomen in plaats van gedaald, zal het energieverbruik zijn gestegen in plaats van afgenomen, groeit het autoverkeer veel sterker dan beoogd en blijft de uitstoot van vervuulende stoffen in de landbouw ruim boven de doelstellingen. Dit betekent dat de milieudoelstellingen van het *NMP Plus* op bijna geen enkel punt worden gehaald. Alleen de vermindering van de uitstoot van zwaveldioxide (belangrijk voor het tegengaan van de verzuring) verloopt volgens plan.

Als oorzaken van de tegenvallende milieu-uitkomsten worden genoemd dat de bevolking sneller groeit dan verwacht, dat het autoverkeer veel sterker toeneemt dan was verondersteld en dat de energieprijzen lager zijn dan waarvan was uitgegaan. Dat de milieudoelstellingen niet worden gehaald, ligt dus aan de voorspellingen, niet aan het beleid. We stuiten hier op een verschijnsel dat bekend is van het bezuinigingsbeleid onder de kabinetten-Van Agt. Als het kabinet zijn ombuigingsdoelstellingen niet haalde, kwam dat stevast door verkeerde prognoses en 'onverwachte tegenvallers'; aan de beleidsinzet kon het niet liggen. Pas toen onder Lubbers vermindering van het financieringstekort volgens een precies aangegeven tijdpad tot hoogste beleidsprioriteit was verheven, bleek het wel mogelijk de doelstellingen te halen. Zo geldt ook voor de in het *NMP Plus* geformuleerde milieudoelen dat die best haalbaar zijn, als ze maar voldoende prioriteit krijgen. Maar dan moet er wel een werkelijke keuze voor het milieu worden gemaakt.

Het is duidelijk dat het beleid gericht op vermindering van het energieverbruik en daardoor vermindering van de CO₂-uitstoot in de wielen wordt gereden door een lage prijs van energie. De sterke daling van de ruwe-olieprijs in 1986/87 heeft wat dat betreft geen goed gedaan. Maar als het kabinet werkelijk menens was geweest met het terugdringen van het energieverbruik, had het, desnoods op nationale schaal, een regulerende energieheffing kunnen invoeren. Die mogelijkheid werd echter al van tafel geveegd nog voor het rapport-Wolfson over de regulerende energieheffingen in de openbaarheid kwam. Ook de groei van het autoverkeer kan best worden afgeremd. Maar dan moet de benzineprijs misschien wel met een gulden per liter omhoog. En wellicht moet Nederland dan zijn ambities als transport- en distributieland laten varen. Weinig politieke partijen zullen daarmee de verkiezingen in willen gaan. Ook op het terrein van de landbouw is het gemakkelijker de pijnlijke maatregelen nog wat uit te stellen (verge-lijk het onlangs aangenomen noodwetje inzake de mestverwerking) dan vast te houden aan het straffe

beleid dat noodzakelijk is om de milieudoelstellingen te realiseren.

Zoals elk beleid is het milieubeleid een afweging van kosten en baten. De handicap van het milieubeleid is dat de kosten hoog zijn en direct voelbaar, terwijl de baten diffuus zijn en pas op lange termijn merkbaar (voor een deel pas in volgende generaties). Gegeven de hoge tijdvoorkeur voor huidige boven toekomstige behoeftebevrediging verdwijnen lange-termijnbelangen als verbetering van het milieu al snel uit het beeld. Een tweede moeilijkheid is dat veel milieuproblemen een grensoverschrijdend karakter hebben. Daardoor is het niet erg lonend lokale maatregelen te treffen als de burens dat niet doen. Zo blijft men zich achter elkaar verschuilen. Nederland wacht tot de Europese Gemeenschap maatregelen neemt; de Europese Gemeenschap wacht tot er in de VS wat wordt gedaan. En een groot deel van de wereld wacht tot rijke landen met milieuhulp over de brug komen.

Die patstelling kan pas worden doorbroken als er directe belangen (dreigen te) worden geschaad. Als de aantasting van het milieu op grote schaal tot ziekte en sterfte leidt of als op grote schaal kapitaal wordt vernietigd, met andere woorden als de wal het schip begint te keren. Dat stadium is nog niet bereikt, althans er heerst nog geen algemeen gevoel dat het al zover is. Daardoor behoudt het milieubeleid een zekere vrijblijvendheid. Als puntje bij paaltje komt, kunnen de politici de milieudoelstellingen gewoon naast zich neerleggen zonder daarvoor door de kiezer te worden gestraft. Want ook de kiezer is niet doordrongen van een werkelijk gevaar. Hij gooit weliswaar braaf zijn glas in de glasbak, maar laat zich zijn vliegreisje niet afpakken.

Natuurlijk wordt er serieus over het milieu gesproken en nagedacht. Er worden nota's geschreven, doelstellingen geformuleerd en beleidsmaatregelen ontwikkeld. Maar een fundamentele keuze voor een andere manier van produceren en consumeren die niet ten koste gaat van het milieu, blijft uit. Het is als met de bedrijven die onlangs door de consumentenorganisaties werden aangeklaagd omdat zij hun verpakkingen voorzien van groene stickers en milieuvriendelijke teksten, zonder dat zij hun produkten en productieprocessen aan de eisen van milieubehoud hebben aangepast. Zo ook voorziet het kabinet zijn beleid van een fris groen kleurtje, maar onderneemt het geen werkelijke pogingen om productie, consumptie en behoud van het milieu met elkaar te verzoenen.

L. van der Geest

1. *NRC Handelsblad*, 25 maart 1993, blz. 3.